

॥ पुलस्त्य उवाच ॥ अनेन तव धर्मज्ञ प्रश्रयेण दमेन च । सत्येन च महाभाग तुष्टोऽस्मि तव सुव्रत ।
यस्येदृशस्ते धर्मोऽयं पितृभक्त्याश्रितोऽनघ । तेन पश्यसि मां पुत्र प्रीतिश्च परमा त्वयि ।
अमोघदर्शी भीष्माहं ब्रूहि किं करवाणि ते । यद्वक्ष्यसि कुरुश्रेष्ठ तस्य दाताऽस्मि तेऽनघ । ४०४५
॥ भीष्म उवाच ॥ प्रीते त्वयि महाभाग सर्वलोकाभिपूजिते । कृतमेतावता मन्ये यदहं दृष्टवान् प्रभु ।
यदि त्वहमनुयाह्यस्तव धर्मभृताम्बर । सन्देहन्ते प्रवक्ष्यामि तन्मे त्वं क्वेत्तुमर्हसि ।
अस्ति मे हृदये कश्चित्तीर्थेभ्यो धर्मसंशयः । तमहं श्रोतुमिच्छामि तद्भवान् वक्तुमर्हसि ।
प्रदक्षिणां यः पृथिवीं करोत्यमरसन्निभ । किं फलं तस्य विप्रैः तन्मे ब्रूहि सुनिश्चितं ।
॥ पुलस्त्य उवाच ॥ हन्त ते कथयिष्यामि यदृषीणां परायणं । तदेकाग्रमनाः पुत्र शृणु तीर्थेषु यत्फलं । ४०४६
यस्य हस्तौ च पादौ च मनश्चैव सुसंयतं । विद्या तपश्च कीर्त्तिश्च स तीर्थफलमश्नुते ।
प्रतिग्रहादपावृत्तः सन्तुष्टो येन केनचित् । अहङ्कारनिवृत्तश्च स तीर्थफलमश्नुते ।
अकल्को निरारम्भो लघ्वाहारो जितेन्द्रियः । विमुक्तः सर्वपापेभ्यः स तीर्थफलमश्नुते ।
अक्रोधनश्च राजेन्द्र सत्यशीलो दृढव्रतः । आत्मोपमश्च भूतेषु स तीर्थफलमश्नुते ।
४०४७
ऋषिभिः क्रतवः प्रोक्ता देवेष्विह यथाक्रमं । फलञ्चैव यथातथ्यं प्रेत्य चेह च सर्वशः ।
न ते शक्या दरिद्रेण यज्ञाः प्राप्तुं महीपते । बह्व्यकरणा यज्ञा नानासम्भारविस्तराः ।
प्राप्यन्ते पार्थिवैरेतैः समृद्धैर्वा नरैः क्वचित् । नार्थन्यूनैर्नावगणैरेकात्मभिरसाधनैः ।
यो दरिद्रैरपि विधिः शक्यः प्राप्तुं नरेश्वर । तुल्यो यज्ञफलैः पुण्यैस्तन्निबोध युधाम्बर ।
ऋषीणां परमं गुह्यमिदं भरतसत्तम । तीर्थ्याभिगमनं पुण्यं यज्ञैरपि विशिष्यते ।
४०४८
अनुपोष्य त्रिरात्राणि तीर्थान्यनभिगम्य च । अदत्त्वा काञ्चन गास्य दरिद्रो नाम जायते ।
अग्निष्टोमादिभिर्व्यज्ञैरिष्ट्वा विपुलदक्षिणैः । न तत्फलमवाप्नोति तीर्थ्याभिगमनेन यत् ।
नृलोके देवदेवस्य तीर्थं त्रैलोक्यविश्रुतं । पुष्करं नाम विख्यातं महाभागः समाविशेत् ।
दशकोटिसहस्राणि तीर्थानां वै महामते । सान्निध्यं पुष्करे येषां त्रिसन्ध्यं कुरुनन्दन ।
आदित्या वसवो रुद्राः साध्याश्च समरुद्रणाः । गन्धर्वाप्सरसश्चैव नित्यं सन्निहिता विभो ।
४०४९
यत्र देवास्तपस्तप्त्रा दैत्या ब्रह्मर्षयस्तथा । दिव्ययोगा महाराज पुण्येन महताऽन्विताः ।
मनसाऽप्यभिकामस्य पुष्कराणि मनस्विनः । दूयन्ते सर्वपापानि नाकपृष्ठे च पूज्यते ।
अस्मिंस्तीर्थे महाराज नित्यमेव पितामहः । उवास परमप्रोतो भगवान् कमलासनः ।
पुष्करेषु महाभाग देवाः सर्वाङ्गणाः पुरा । सिद्धिं परमिकां प्राप्ता पुण्येन महताऽन्विताः ।
तत्राभिषेकं यः कुर्यात् पितृदेवार्चने रतः । अश्वमेधाद्दशगुणं फलं प्राज्जर्म्नीषिणः ।
४०५०
अथेकं भोजयेद्विप्रं पुष्करारण्यमाश्रितः । तेनासौ कर्मणा भीष्म प्रेत्य चेह च मोदते ।
शाकैर्मूलैः फलैर्वाऽपि येन वर्त्तयते स्वयं । तद्वै दद्याद्वाङ्मणाय श्रद्धावाननस्ययकः ।
तेनैव प्राप्नुयात् प्राज्ञो हयमेधफलं नरः । ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्रा वा राजसत्तम ।